

**יסודות
בעבודת
השם**

פרשת החודש

קונטרס
"יסודות בעבודת ה'"
פרשת החודש

משיעורי הרה"ג
ר' אהרן רובינפלד
שליט"א
בעהמ"ח ספרי
"תורת הקנינים"
"תורת המצוה"

אדר תשע"ג
יצא לאור:
אדר תשע"ח

לכל ענייני הקונטרס

להתקשר - באר"י:

053-3118701

ניו יארק:

845-239-7108

לאנדאן:

07930-196425

אנטווערפן:

0485-683303

או באימיל:

yesoidos@gmail.com

עימוד:

(+972-)054-8531131

יסודות בעבודת ה'

פרשת החודש

תוכן

- א. החודש הזה לכם ראש חדשים, יש לבאר מהותו של החודש א
- ב. דרך א' בהתחדשות - מציאת החידושים הטמונים בתורה ה
- ג. בעל ה'ליקוטי תורה': ענין ה'תענוג' הוא למעלה מ'רצון' ד
- ד. דרך ב' בהתחדשות - ההתחדשות חדשה ממש הבאה רק מהשי"ת . . טז

החודש הזה לכם ראש חדשים, יש לבאר מהותו של החודש

שנצטוו בה ישראל, וכדברי רש"י בפר' בראשית "אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם שהיא מצוה ראשונה שנצטוו ישראל, ומה טעם פתח בבראשית משום 'כח מעשיו הגיד לעמו' וכו', והנה דבר זה צריך ביאור מה חשיבות מצוה זו שדווקא היא היתה מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל, עד שהיו צריכים להתחיל את התורה ממנה.

תחילת הפרשה היא "החודש הזה לכם ראש חדשים, ראשון הוא לכם

שבת זו אשר אנו מתכוננים אליה, היא גמר ההכנה לחודש ניסן, לאחר שכבר עברו עלינו ג' מהפרשיות שתיקנו חז"ל, שכל סודם וענינם הם הכנה לחודש ניסן, ושבת זו היא גמר הכנה זו, וכבר קוראים בה "החודש הזה לכם" הפרשה שהשי"ת אמר למשה רבינו בר"ח ניסן שלפני יציאת מצרים.

א. מהו חשיבות פרשת 'החודש הזה לכם' שהיה צריך להתחיל התורה ממנו, ומה ענין שחודש זה נקרא 'ראש' ו'ראשון' קריאה זו היא מצוה ראשונה

למלכי אומות העולם הוא דוקא בחודש תשרי.

עוד ענין מיוחד מצאנו בחודש זה, שבי"ב ימים הראשונים של החודש חנכו בני ישראל את המשכן, ואף שהמשכן כבר היה מוכן לחנוכתו בחודש כסלו, אף על פי כן צויה הקב"ה למשה רבינו לחנכו בחודש ניסן ונימוקו עמו – שבו נולד יצחק, [ובחודש כסלו נשאר רק המנהג של רבוי סעודות לזכר חנוכת המשכן], ואף אנו נוהגים על פי זה לקרוא את קריאת הנשיאים בחודש זה, וצריך להבין הקשר בין חנוכת המשכן לחודש ניסן.

ג. עניני קידוש החודש והמסתעף ממנו נחסרו בחורבן הבית, ונשאר בידינו רק קידוש הלבנה, ויש לבאר מעלת ענין זה, וגם לבאר שייכותו לענין יציאת

על פרשה זו של קידוש החודש נאמר בתורה "כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים", ודבר פשוט הוא שזה היה רק בזמן שביהמ"ק היה קיים, כשענין התקופות וחשבונות העיבור היו בשלמות, בקבלת עדות וקידוש בי"ד, מצוה זו נחסרה מאיתנו בעונותינו הרבים, וגם המועדים שהם התכלית והתוצאה של קידוש החודש, כלשון הפסוק "והיו לאותות ולמועדים", גם הם נפגמו

לחדשי השנה", ודבר זה צריך ביאור בעומק הדברים, מדוע נקרא חודש זה ראש וראשון לכל חדשי השנה, ובמה מתבטא דבר זה. מה גם שידוע בשם צדיקים שכל החודש נחשב כיו"ט, ובשל"ה הק' כתב שלכל החודש יש קדושת ר"ח, וחסידים מספרים על הגה"ק בעל הדברי חיים זי"ע שהיה מתעטר בשטריימל בכל ימי החודש.

והנה הכלל ברוחניות הוא שכוונת 'ראשון' אינו רק שדבר זה הוא ראשון במנין להקדימו לשני, אלא כינויו 'ראשון' מגלה שהוא שורש הכל ומקודש יותר מהכל, וכפי שמצינו שלבכור יש קדושה מיוחדת מפני שהוא הראשון. וא"כ צריך להיות שיש במצוה ראשונה משמעות מיוחדת ושורש הנוגע לכל המצוות.

ב. יש להבין הענין דא' ניסן הוא ר"ה למלכי ישראל וגם ענין חנוכת המשכן שנקבע דוקא בחודש זה

ובגמ' למדו מפסוק זה "החודש הזה לכם" – למלכי ישראל" דילפי' מזה את הדין 'באחד בניסן ר"ה למלכים', מבואר כאן דישנו קשר מיוחד בחודש זה לענין מלכי ישראל, וצריך ביאור מה ענין חודש זה לענין מלכות. וגם דייקו בגמ' "ולא למלכי אומות העולם", שיש כאן חשיבות מיוחדת לחודש ניסן שהיא שייכת דוקא למלכי ישראל, משא"כ הר"ה

מצרים, כפי שמשמע מפשטיות פרשת קידוש החודש שנאמר מיד לפני יציאת מצרים, וגם זה צריך ביאור היטב קשר זה מה טיבו.

ד. בתוה"ק מצאנו ציווי לקיים המצוות בהתחדשות, ודבר זה צריך ביאור רחב

בספד"ק האריכו למענייתם על ענין ההתחדשות הטמונה בפרשת החודש, ודבר זה בדר"כ מתעורר ע"י שהאדם נפגש עם תענוג וקורת רוח נפלא והנאה יתירה מעבודת ה', ויש לו ציפיה לעניני עבודת ה', ועי"ז מתעורר אצלו התחדשות בעבודתו.

ענין ההתחדשות בעצמותו אינו נוגע דוקא לחג הפסח אלא היא נוגעת לכל עת וזמן, ויש עליה אף ציווי מפורש בתורה, כדברי רש"י בפרשת קריאת שמע על הפסוק "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום" - 'לא יהיו בעיניך כדיוגטמא ישנה שאין אדם סופנה, אלא כחדשה שהכל רצין לקראתו. ורש"י מוסיף בדבריו פי' דיוגטמא היא - 'מצות המלך הבא במכתב', הרי לנו מכאן דיש מצוה על האדם לעבוד את ה' בהתחדשות.

שלא בדרך ציווי מצינו ענין זה עוד פעם בדברי רש"י בפרשת קבלת התורה על הפסוק "ביום הזה באו מדבר סיני" - 'ביום הזה, שיהיו דברי

מאוד על ידי קידוש החודש, שבזמן המקדש היה עיקר המועד ע"י קבלת פני השכינה כשבני ישראל עלו לביהמ"ק לראות פני השם, ככתוב בתורה "שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני האדון", והן מחמת דא"א לקיים את מצוות המועדים הנוהגים בזמן המקדש דייקא, כגון מצות קרבן פסח בפסח ושמחת בית השואבה בסוכות שנחסרו לגמרי בחורבן בית מקדשנו ותפארתנו, בשונה משבת שאינו תלוי כלל בקביעות החודש, ולימוד התורה, ועוד מצוות כהנה, שאינם תלויים בקידוש החודש, ולא נפגמו בחורבן הבית.

ורק ענין אחד נשאר מכל מצוה זו והוא ענין "קידוש לבנה", שהוא ענין קבלת פני השכינה, והוא שירי מצות קידוש החודש וקבלת פני השכינה וכל המסתעף מזה, שהיו נוהגין כסדר בזמן שביהמ"ק היה קיים, ולכן נהגו לעשות ריקודים אחר קיום מצוה זו, ומהדרים לקיימה בבגדי שבת. ובהמשך בע"ה נבאר בדברינו גודל מעלת ענין קידוש הלבנה שבו נשאר לנו עדין חלק מענין זה של מצוות קידוש החודש שנצטוו בפרשה זו ד'החודש הזה לכם'.

והנה כל ענין זה של קידוש החודש יש לו שייכות לענין יציאת

שבועות ופסח, כיון שבמועדים אלו ישנו ציווי מיוחד לכך, בשבועות יש להם את התחדשות הנלמד מהפסוק 'ביום הזה באו מדבר סיני', ובפסח הלא נתחייבו לומר 'ואותנו הוציא משם' וכפי שאמרו חז"ל "חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים". ודבר זה היה לצנינים בעיניו של המן, לראות את עם ישראל חוגג את מועדיו בהתחדשות ובחיות, משא"כ אצל אומות העולם הכל הוא בהתיישנות ובהרגל.

והנה ענין ההתחדשות טעון הסבר רחב, אשר כל הרואה מאמרי חז"ל אלו יתמה על זאת איך נוכל לחייב את האדם שיהיה בעיניו כאילו היום ניתנו? הלא באמת כבר ניתנה תורה לפני אלפי שנים ולא ניתנה היום, וא"כ איך יהיה בעיניו כאילו היום ניתנה?! ואם תאמר דכוונת חז"ל לעורר את האדם לעשות המצוה בשמחה, מ"מ אין צורך להמשיל זאת 'כאילו היום ניתנה', אלא די שנעורר את האדם בגודל חשיבות ויקרת ערך המצוות, ודי בכך לעורר את האדם. ובוודאי טמון כאן עומק שכן הוא באמת שיש כאן דבר חדש. גם דברי רש"י שמוסיף לבאר 'דיוטגמא מצות המלך הבא במכתב' מעוררת תמיהה.

תורה חדשים בעיניך כאלו היום ניתנו'. וגם בפרשת כי תבוא בפסוק "הסכת ושמע ישראל היום הזה נהיית לעם" - פירש"י 'בכל יום יהיה בעיניך כאלו היום באת בברית'.

יודועים בזה דברי הגה"ק החתם סופר זי"ע שרמז ענין זה, בדרש שדרשו חז"ל על מה שאמר המן "ודתיהם שונות מכל עם" - 'דמפקי לכולי שתא בשה"י פה"י, הפי' הפשוט הוא שהוא ר"ת ש'בת היום פ'סח היום, ומחדש החת"ס דיש לפענח הר"ת בדרך אחר, וחילוף שבת היום י"ל שבועות היום, פסח היום', וכוונת הדברים שהמן הרשע אמר לאחשוורוש "ודתיהם שונות מכל עם", ולכאורה במה שונים דתי ישראל מכל עם, הרי לכל עם יש את מועדיו ומנהגיו השונים משאר העמים, רק שהמן הדגיש את ענין ההתחדשות והחיות שעם ישראל חוגגים בזה את חגיגה, ודוקא בזה דתי ישראל שונות מכל עם, שאף שלכל העמים ישנם חגאות, מ"מ הם חגים את חגיגהם כחגים מיושנים ללא שום חיות מחודשת, ולעומת זאת בני ישראל חוגגים את חגיגהם בהתחדשות והתעוררות כאילו הם חגים חדשים ממש, ולכך נקט דוקא בשמות של ב' ימים טובים אלו

❖ ב ❖

דרך א' בהתחדשות - מציאת החידושים הטמונים בתורה

ברא את העולם שיתחדש כל יום מחדש, וכל יום מגיע לסיומו בעת שקיעת השמש, ולמחר זורח השמש שוב ומתחיל יום חדש לגמרי, וכן הוא בתקופות השנה שאחר שעברו ימי הקיץ הארוכים, והאדם כבר מצפה לימי החורף לפוש מחוס החמה, עושה עמנו השי"ת חסד ומביא עלינו את ימי החורף עם אוירם הצח, ואח"כ ככלות ימי החורף כאשר עצמות האדם מייחלים למעט חום, מגיעים ימי הקיץ ומחממים את עצמות האדם, ומביאים התחדשות לכל הבריאה.

ולהמחיש את הענין, אספר כאן את מה ששמעתי מת"ח אחד, שבעת המלחמה הגיע למקום נידח ליד הקוטב הצפוני, ואין שם לא יום ולא לילה, ובמשך כל הזמן אור וחושך משמשים בערבוביא, ומצב זה היה עליו קשה מאד, ואז הרגיש כמה מוטל על האדם להלל ולשבח את הבורא על שברא את העולם בסדר של התחדשות ובתבונה משנה עתים ומחליף את הזמנים, ועל זה תיקנו לנו חז"ל לברך בכל יום "בורא יום ולילה, גולל אור מפני חושך וחושך מפני אור".

א. טבע הנפש להתענג מדבר חדש

וקודם שנרחיב הדברים, נקדים לתמצית הענין הוא שיש שני מיני התחדשות, יש בדרך הפשוט, ויש בדרך עמוק יותר. ונתחיל קודם בדרך הפשוט.

מכללי הנפש היא מה שהקב"ה ברא שלנפש יש תענוגים, ואחד מתענוגי הנפש הוא שמתענג הנפש מדבר החדש אצלה, והוא בין במילי דעלמא ובין במילי דשמיא, עד שתיקנו חז"ל לברך ברכת 'שהחיינו' כשקונה בגד חדש ורואה פרי חדש, ולא תיקנו כן לשאר הנאות ואף כשמרויח ממון רב או הנאה אחרת מ"מ לא תיקנו חז"ל בעבור זה ברכה, הרי שיש תענוג מיוחד למקבל דבר חדש או רואה דבר שלא ראה זמן רב, כמו הרואה ים הגדול או הרים ובקעות. אמנם כשדבר מתיישן נאבד תענוג הדבר, והוא נעשה רגיל בו ואינו נרגש, אף שכשהיה חדש היה בו תענוג נפלא של דבר חדש.

ואף בכל יום ויום עושה עמנו השי"ת חסד גדול, ואנו איננו מרגישים בגודל החסד בזה, שהקב"ה

והכ' של לכם בב'. וביארו בספה"ק שמעשה זה שנתחלפו לו דוקא אותיות אלו לאו מקרה בעלמא הוא וטמון בו דבר עמוק, והוא ש'החרש היה לבס' - סתימת וטמטום הלב, הוא זה לעומת זה כנגד 'החודש הזה לכם', דהיינו יש מצב באדם של החרש היה לבס הכל סתום בלי התחדשות, וכנגד זה הוא הענין של החודש הזה לכם, שקידוש החודש הוא היפך 'החרש היה לבס', ובהמשך נבאר הדברים.

איתא בגמ' (במס' ברכות) 'פתח ר' יהודה בכבוד תורה ודרש "הסכת ושמע ישראל היום הזה נהיית לעם", וכי אותו היום נתנה תורה לישראל והלא אותו יום סוף ארבעים שנה היה, אלא ללמדך שחביבה תורה על לומדיה בכל יום ויום כיום שנתנה מהר סיני'. ולכאורה צ"ב, שהרי מה שחביבה תורה על לומדיה בכל יום הוא כבוד ללומדי התורה, ומדוע פתח ר' יהודה שדבר זה הוא מכבוד התורה עצמה.

בשפת אמת (פרשת החודש תרל"ב) כתב ש'החודש הזה לכם' הבאה אחרי 'החרש היה לבס' אין הכוונה שנודעים ענינים חדשים, אלא שמתגלים הענינים שהיו עד עתה מכוסים ואטומים ולא נרגשו עד עתה, ויש שמחה מיוחדת בעת

והדברים אמורים גם ברוחניות, שכל אחד יודע שכשמתחיל מסכתא חדשה מתעוררת אצלו תענוג גדול, וכפי שרואים כשכלל ישראל מתחילים מחדש ללמוד את הש"ס ב'דף היומי', מתעוררים רבבות מאחב"י להצטרף ללימוד הדף, ואח"כ לא נרגש התענוג כ"כ, ומכל זה נראה טעמה המתוק של ההתחדשות. וכן הוא גם בימים טובים הנמשכים לשבעה או שמונה ימים, שבתחילת החג האדם מתענג על ה' בתענוג וחשק גדול, וכחלוף זמן מה מתמעט תענוגו, והוא צריך לעמול להרגיש את תענוג החג, והוא הדין והוא הטעם אצל חתן בשבעת ימי המשחה, שאחר שחולפים כמה מימי השמחה אין לו כ"כ את התענוג כאשר היה בתחילה.

ב. 'החודש הזה לכם' הוא כנגד 'החרש היה לבס'

הנה ידועים דברי הגמ' שהתנא הקדוש ר' אלעזר בן ערך הגיע למקום שעסקו שם בעניני עוה"ז ו'אימשך אבתרייהו' דהיינו שנמשך אחר עניני עוה"ז שהיו שם, ולאחר מכן כשקרא בתורה טעה וקרא 'החרש היה לבס' במקום הפסוק 'החודש הזה לכם', שנתחלף לו הד' של החודש בר', הז' של הזה ב',

בפנימיות הדברים יהיה בזה הרבה מדריגות והבדל עצום בין האנשים, וגדולי העם יהיה דעתם רחבה ועמוקה הרבה יותר משאר העם, ויהיה בזה אלפי מדריגות של עומק ועומק לפנים מעומק כ"א לפי יגיעתו והתקורבתו לה'.

ד. בכל ענין בעבודת ה' ישנם אלפי מדריגות בפנימיות

פירוש נפלא זה הבאנו כאן להמחיש לענינו, שכן הם פני הדברים בכל ענין בתורה ועבודת ה', שאפשר לראות את הדברים בחיצוניות באופן כללי, ואפשר להביט היטב ולראות את הענין בפנימיות, ויש לכך הרבה דוגמאות. וננקוט במשל אחד [שיכול לשמש גם כנמשל], כגון בלימוד חומש רש"י שאף ש אנשים רבים לומדים חורש"י מדי שבוע בשבוע, מ"מ אצל רובם הוא רק לצאת ידי חובה, ולומדים בקושי את הפירוש הפשוט של רש"י, ותו לא.

אמנם מי שיש לו סיעתא דשמיא ורגש קודש, ויש לו זמן [ואשרי מי שעתותיו בידו], כשלומד חומש רש"י אינו לומד רק את דברי רש"י בפשוטם אלא הוא מעמיק היטב בדבריו, ומקשה ומתרגם ומעייין במפרשי רש"י להבין היטב את דברי

ההתחדשות להרגיש חיות הפנימיות שהיה נסתר מקודם.

ג. בעבודת ה' אפשר להביט במבט חיצוני ואפשר להתבונן בפנימיות, וההבדל ביניהם עצום

והדברים יומתקו עפ"י המאמר הידוע בשם צדיקים, לפרש הפסוק המנבא על הגאולה העתידה, שנזכה אז לענין הגדול של "כי מלאה הארץ דעה את ה', כמים לים מכסים", וביארו טעם הדברים שהמשיל הפסוק את ריבוי הדעת שיהיה לעתיד לבוא דוקא לים, להורות לנו דאף שכל הארץ יתמלא אז דעה, וקטנים כגדולים ימלאו אז דעה והשכל, ואף הפשוטי עם ביותר ימלאו אז דעה את ה', אעפ"כ עדיין יהיה חילוק גדול ביניהם, ודבר זה הוא גם בים, שאף שעל פניו נראה כאילו כל הים שוה במימו, מ"מ מתחת פני הים אין הדבר כן, וישנם מקומות שעמוקים מאד, ומלאים שם בהמון ברואים מופלאים מפלאי הבורא ית', לעומת זאת יש מקומות שבהם היבשה קרובה ואין בהם עומק כמעט, ואף שהמביט מלמעלה יראה את כל הים כחטיבה אחת.

כדבר הזה ממש יהיה התפשטות הדעת לעתיד לבא, שעל פניו יהיו כולם מלאים דעה את ה', אבל

בחדוותא דאורייתא, שאינו דומה הלומד רק לצאת ידי חובתו לזה שלומד כדבעי, וגם אח"כ ביום השבת עצמו זה שהתעמק והתקשר היטב בדברי רש"י הקדוש הרי הוא חי עם הפרשה, ובכל משך היום ממלאים עניני הפרשה את מוחו ודעתו, ומותיב ומפרק ומפלפל ומעיין ומקושר היטב עם ה'סדרא' של שבוע זו, ונמצא שיש בידו לא רק חיצוניות דברי החומש, אלא מקושר היטב עם פנימיות הלימוד.

וכן נראה הדבר בלומד מסכתא, שיש הלומד את הגמ' עם רש"י ותוס' ותו לא, ויש המוסיף את דברי הרא"ש הר"ן והנימוקי יוסף, ויש מי אשר יוסיף עוד להגות בדברי הראשונים כגון הרמב"ן הרשב"א והריטב"א, או יש אשר ישים עיונו בדבריהם העמוקים של הגרעק"א או של הפני יהושע והחתם סופר, ויש גם הלומד המסכתא עם כל ספרי הלומדות של ראשי הישיבות, או שמשלים את חלקי ההלכה היוצאים מן המסכתא, ויש גם מי שיעסוק בדיוקים על כל דברי הרמב"ם בהלכות המסכתא, ועוד ועוד כיד ה' הטובה על עמלי התורה.

והנה גם בדוגמא זו, אף שלמראית עין, שני הלומדים, הן זה שלמד גפ"ת בלבד והן זה שהרחיב לימודו,

רש"י, ואין דומה לימודו חומש רש"י שנה זו לשנה הבאה, ובכל שנה מתבארים לו דברי רש"י ביתר עמקות, ומי שהוא בר דעת מוסיף ללמוד עם רש"י גם פירושים אחרים, פעם לומד את הרש"י עם פירוש הרמב"ן, לשנה אחרת מוסיף גם את דברי אוה"ח הק', ואח"כ מוסיף גם את פי' הרא"ם ומשכיל לדוד ושאר מפרשי רש"י כיד השם הטובה עליו, אם זה בספרי דרוש ככלי יקר חתם סופר וישמח משה וכהנה, או שלומד עם כל מדרשי חז"ל וילקוט שמעוני וספרי, ופעם ילמד עם כל ספרי חסידות כעבודת ישראל ונועם אלימלך וכדו', ופעם בדרך ההלכה כספרי כלי חמדה ומנחת חינוך וכדו', ויוצא שבהבטה חיצונית אפשר לומר שרוב האנשים לומדים חורש"י, אמנם בהבטה פנימית הרי אין להשוות כלל בי האנשים, שאצל זה הוא לימוד בחיצוניות גרידא על פניו בלבד, ואצל השני הוא בפנימיות בעומק וברוחב, ואין ערוך לשינוי שביניהם.

ועיקר החילוק אינו רק בחלק הידיעה, כמה היקף יש לו בידיעת דברי רש"י, לעומת חבירו שאין לו ידיעה כ"כ, אלא ההבדל הוא גם כמה הלימוד מלא חיות אצלו, וכמה הלימוד ממלא את כל ישתו

עיר' הכוונה על כל מיני התעוררות האדם על ענינים פרטיים שלו, והתעוררות אלו הם 'על תלה בנויה' דהיינו שהאדם מלא וגדוש בכל מיני התעוררות של דברי שוא שאין בהם ממש, ורק 'עיר האלקים' - התעוררות על עניני אלקות, 'מושפלת עד שאול תחתיה' ואין לאדם התעוררות ע"ז כמעט.

והנה בפייט זה הנאמר רק מפעם לפעם, אף שכל אדם אומר זאת בהתעוררות הלב מרובה, עם כל זה אחרי ידיעת פירוש זה הרי משתנה אצל האדם כל הכוונה, והוא מרגיש יותר שהדברים שייכים אליו, וכן הוא בכל ביאור חדש בכוחו לחדש אצל האדם התעוררות שונה, ולתת לאדם מבט מחודש על כל הענין. וכן הם הדברים בכל עניני עבודת ה'.

ומסופר על הרה"ק מבלאזוב זי"ע בעמח"ס 'צבי לצדיק', שהנהיג את עדתו למשך חמישים שנה, ודרכו היתה לומר בכל שבת, ללא יוצא מן הכלל, דברי תורה על מאמר חז"ל "כל המענג את השבת נותנים לו נחלה בלי מצרים", ובדקו ומצאו בין אלפיים וחמש מאות דברי תורתו על מאמר זה, לא חזר על ביאור אחד ב' פעמים, ומוכן מאיליו שאדם כזה, באומרו בכל שבת את הפסוק "והאכלתיך נחלת יעקב אביך"

שניהם למדו וסיימו את המסכתא, אבל המתבונן בפנימיות לימודם יש הבדל עצום ביניהם, עד שא"א כלל לדמות את ידיעת המסכתא של זה לידיעת המסכתא של זה.

ה. גם בתפילה יש הרבה מדריגות בפנימיות התפילה

וכפי שהדברים הנ"ל אמורים בלימוד התורה, הרי בתפלה גם נראה ענין זה, שאף שבביהמ"ד עומדים כולם יחד ומתפללים את אותו הנוסח, ואומרים יחד אותם תיבות, מ"מ יש ביניהם אנשים אשר מתבוננים בעומק פנימיות התפילה, ומעיינים בפירושים שונים המלהיבים את הנפש ומעוררים את השכל, ובאותם תיבות התפילה שכולם מתפללים, מ"מ אצל אנשים אלה הוא תופס משמעות אחרת, והם מלאים בפירושים עמוקים המעוררים את האדם יותר לעבודה שבלב זו תפילה.

ובגון דברי הרה"ק ר' גרשון מקיטוב זי"ע [שהיום היה יומא דהילולא דיליה] המובאים בספרי הגאון בעל הפרי מגדים זצ"ל, שפירש את דברי הפייט "אזכרה אלקים ואהמיה, בראותי כל עיר על תלה בנויה, ועיר האלקים מושפלת עד שאול תחתיה, ובכל זאת אנו לקה ועינינו לקה", ופירש המילים 'כל

חז"ל 'יהיב חכמה לחכימין', ולכאורה יקשה אם הקב"ה נותן החכמה דוקא לחכימין, א"כ איך יזכה האדם לקבל החכמה בתחילה, הרי דבר זה ניתן רק לחכימין, אלא שהחכמה הראשונה היא 'הכרת מעלת החכמה', ואף שעדין לא זכה לחכמה מ"מ יש הכרה מיוחדת של האדם שמכיר מעלת החכמה, ויודע שחומש רש"י ורמב"ן וכדו' הם דברים חשובים ואמיתיים, ומעריך אותם, ויודע שכל דיוק בדברי הרשב"א והריטב"א חשובים מאוד לאין ערוך, וכל ישוב שבדברי הפני יהושע הוא תורה שלימה, ואז כשנעשה 'מבין' על חכמה, וצמא ומשתוקק על כל דבר חכמה, פותח לו הקב"ה שערי חכמה למצוא התחדשות החכמה.

ז. בענין זה יש להתבונן בדרך של 'מאויבי תחכמני'

בדבר זה יש לנו לקחת משל על דרך 'מאויבי תחכמני'. ב"ה אצל יראים ושלמים אינו מונח הראש בגשמיות, אמנם לדאבוננו אנשי הרחוב משוקעים בהבלי הועלם כשמסתכלים על אנשי הרחוב אנשי העולם, שכל ראשם שקוע בלבושיהם ומאכליהם ואין להם טעם בעסק התורה, ואנשים אלה מוצאים תמיד חידושים נפלאים בכל עניני הבלי

שממנו דרשו רז"ל דבריהם הנ"ל, יש לו בהם משמעות אחרת לגמרי.

ו. אף האדם החוזר על תלמודו מאה פעמים, ע"י התעמקות בתורה מוצא תמיד חידושים

על התורה אמרו חז"ל "ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים", והיא נקראת תורתו של הקב"ה וכמו שהקב"ה אין סוף כך תורתו היא אין סוף, והקב"ה כבר אמר למשה רבינו את 'כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש ניתנה למשה בסיני', ויש בזה ענין של 'שמים חדשים וארץ חדשה' הנבראים ע"י חידושי תורה שבני אדם מחדשים בעוה"ז.

והנה כשמסתכלים בחיצוניות הכל שוה, כשאדם לומד עוד פעם ב"מ ועוד פעם ב"מ הרי אין לזה שום התחדשות, כיון שבחיצוניות אין את הענין של התחדשות, אבל בפנימיות ובעמקות אינו כן, שהלומד בפנימיות יכול ללמוד מס' בבא מציעא עשרות פעמים, חמישים פעמים שמונים פעמים, ולא יהיה לימוד אחד דומה למשנהו, כדוגמת הרה"ק הדברי חיים זי"ע שלמד משך שנים רבות מאוד במסכת בבא מציעא.

ודבר זה תלוי כמה השגה יש לו בהכרת ערך ה'חכמה', וכפי שביאר ה'שם משמואל' את הענין שאמרו

בעומק יש למצוא תילי תילים של ענינים, קושיות ותירוצים ומלא חידושים בכל תיבה ותג שבתורה, ורק בתיבה הראשונה שבתורה 'בראשית' מצא הרה"ק האגרא דכלה זי"ע תש"כ צירופים, שמרומזים בה תש"כ ענינים, וכן הוא בכל התורה.

וכן הוא גם בעבודת ה', המתרגל להתעמק בעבודת ה' זוכה ורואה שיש עומק ועמקים רבים בכל ענין, וגם בדברים שלא עלה על לבו שיש כ"כ דברים רבים הנוגעים לאדם, כגון בזיכוכ המדות ובעניני אמונה, ובכל מיני ענינים, דברים שלא עולה על לב האדם, שלאדם אחד יוכל להיות שייכות עם ענינים רבים כ"כ, וכל זה ע"י שמתרגל לראות הדברים בפנימיותם ולא רק בחיצוניותם ויהיב חכמה לחכימין.

היו גדולים זצ"ל שאמרו במה שנפסק שבתשעה באב אין ללמוד גם דברים המותרים בעיון, שאין הכוונה שצריכים ללמוד ברפרוף, שהרי לימוד מקופיא אינה נקראת לימוד, ואם מותר ללמוד דברים המותרים ודאי אין הכוונה ללמוד מקופיא, ואם מותר ללמוד ודאי שמותר ללמוד אף דברים אלו בעיון, ומה שנאסר ללמוד בעיון הכוונה רק לעיון גדול מאוד ובפלפולים וחשבונות עמוקים, אך מ"מ התורה אינה שטחית.

עוה"ז, אם ריבוי סוגי המלבושים הן בצבעיהם הן במיניהם, זה מסוג בד זה וזה מסוג בד זה, זה חתוך לארכו וזה חתוך לרחבו וכדו', ממש כמו שהיה אצל אחשוורוש 'חור כרפס ותכלת' וכו', [ברוך שלא נתן אותנו מהם ומהמונם..], וכשאנו מלבישים את אותם בגדים ואותם נעליים אין אנו מוצאים שום טעם וריח בזה, והכל הוא שוה אצלינו והם באמת דברים שאין בהם ממש, ואעפ"כ אנשים אלו מוצאים בהם חיות ותענוג מדי יום ביומו, וכסדר משתנה אצלם המאדעס וכדו' ומה שהיה טוב אתמול כבר לא טוב היום, ומוציאים על זה את כל כספם וזהבם על דברים שבין רגע היו ובין רגע אבדו.

וכן הוא במאכלים, שאפשר לאכול במשך שלשים יום את אותו הבשר, ואין טעם הבשר ביום אחד דומה לחבירו, ביום הראשון אוכלו צלי ובשני מבושל ובשלישי שלוק, פעמים מלוח ופעמים מתוק פעמים מפולפל ופעמים עם ירקות וכדו' לאין גבול ושיעור.

ואם כן הוא בדברים פחותים שאין להם ערך כלל, כ"ש באלפי אלפים ק"ו, בחכמת התורה שהוא חכמת השם, כמה צריך לחפש למצוא התחדשויות בכל עניני רוחניות, אמת שבנגלה הכל נראה כשוה, אמנם

והארם הזה אשר 'מסיר אזנו משמוע תורה' כיון שאומר שכבר שמע החידוש ואינו מאמין שכדאי לשמוע שוב את הדבר תורה כיון שיש בה דבר מחודש שנתחדש בה, ומשנה את כל המשמעות שבדבר, א"כ 'גם תפלתו תועבה', שהרי גם בתפילה הוא מתפלל כל יום את אותם תיבות שהתפלל אתמול, רק שיש בהם חשיבות מיוחדת כיון שיש בהם דבר חידוש, ואם בתורה אינו מחשיב דבר הנתחדש א"כ גם תפילתו אינה חשובה [ענין זה נוגע לגבי תפילה גם למעשה, ש'אם יכול לחדש בו דבר' מותר לחזור ולהתפלל].

ט. עובדי ה' חיפשו בכל עת דרכים להתעוררות והתחדשות

ובוודאי כשהמדובר בהתחדשות בעבודת ה' אין הכוונה דוקא לשנות הפעולות, שמהיום ואילך ישנה את פעולותיו, כי התחדשות היא דבר עמוק יותר ב'איכות' המעשה, שע"י שהלב והמח מתחדשים מתעורר כל הענין מתחילה, והפעולות שעשה מתחילה נעשים בעומק יותר ובהתעוררות חדשה שלא היתה מתחילה.

ומסופר שפעם בא חסיד אחד להרה"ק בעל התניא זי"ע וביקש

ח. עפ"י האמור מובן מה היא הציווי של ההתחדשות

ועל זה נצטוינו "והיו הדברים אלך אשר אנכי מצוך 'היום'", שיהיו דברי תורה כאילו היום ניתנו, ולא ילמדנו כדרך דיוגטמא ישנה, שלא יהיה רק בדרך נגלה ובחיצוניות, בחזרה בעלמא בלי שום התחדשות, אלא אף הלומד את דף היומי לא ילמוד במחזור השני את אותו הגמ' שלמד במחזור הראשון, אלא ירחיב ויעמיק הבנתו יותר ויותר, ויתגלה לפניו גמ' חדשה באור חדש ונפלא שלא ראה עד עתה.

שמעתי בענין זה מהגאון ר' חיים שמואלביץ זצ"ל [וכמדומני שהרה"ק מרוזין זי"ע כבר אמרו] על הפסוק "מסיר אזנו משמוע תורה גם תפלתו תועבה", שאין הכוונה על מי שאינו לומד תורה כלל, אלא על מי שמסיר אזנו משמוע חידוש שכבר שמע פעם אחת, ואומר שהדברים כבר ידועים אצלו ואין בהם חידוש, וכדוגמת ראשי ישיבות שהיו חוזרים על דבריהם בכל מחזור, אבל אמרו שאומרים הדברים בחידוש וחידשנו זאת בחידוש, ובכל פעם יש איזה עומק נוסף שניתוסף, וכדאי לחזור עליהם וכפי שמבואר בגמ' דפרשה שכבר נאמרה ונתחדש בה, נשנית שוב בשביל דבר שנתחדש בה.

אחת כמה וכמה לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, עי"ז תהיה כל עבודתו ביתר התעוררות וביתר יראת הרוממות. ודבר זה כבר היה לפני זמן רב וכבר פגה ההתעוררות שהיה לי על זה ומבקש אני התעוררות חדש.

הרי לן כמה עבדו החסידים על עצמם למצוא עניני התחדשות, ואחרי עבור תקופה שנמוגה התעוררות אחת שהיתה לו ע"י התבוננות במלכותא דארעא, חיפש וביקש אחר התחדשות חדשה בעבודת השם.

והשתא מובן שדבר זה הוא דוקא מכבוד התורה כדברי הגמ' במאמרו של ר' יהודא, שחביבה תורה על לומדיהם כדיוטגמא חדשה, כיון שמזה נראה שהתורה באמת כדיוטגמא חדשה, שישנם בתורה הרבה הרבה התחדשות, ועמקים נפלאים לאין שיעור ולאין ערך, וזה מורה על יקר התורה שהיא ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים. וזהו ענין אחד של התחדשות, שבאמת ישנם התחדשויות, רק שאין האדם משים על לבו למצוא ההתחדשות, ועל זה נצטוינו למצוא ההתחדשות.

לשמוע מרבו דברי חיזוק, ותמה באזניו הרה"ק מדוע לא בא עד הנה, והשיב החסיד כי עד עתה היה לו התעוררות מדבר מסוים, ועתה מחמת שכבר עבר זמן רב מאז, נגמר כח ההתעוררות מהדבר ההוא, ועל כן מבקש להתעוררות והתחדשות נוספת, וכשנשאל מרבו על מהות ההתעוררות שהיה לו עד הנה, סיפר אותו חסיד שפעם אחת עבר בסמוך לבית המלכות, וראה שמכים לאחד משומרי הסף מכות עצומות, וסיבת ההכאות היה מכיון שראו עליו בעת שמירתו בבית המלכות בעת הכפור היו אזניו קפואים מחמת הקור, ועל זאת עליו להיענש, כי השומר בבית המלך צריך שתהיה עליו אימת המלכות בכל התוקף, עד שמחמת הפחד הפנימי לא יוכלו אזניו לקפוא מקור.

ומראה נורא זה עמד לעיני החסיד זמן רב, והיה לו להתחזקות נפלאה והתעוררות עצומה שהביאה להתחדשות בכל עבודתו את ה', הן בעבודת התפילה הן בלימוד התורה והן בכל דבר וענין, ע"י התבוננות זה, שאם לפני מלך בשר ודם כך, על

— ❁ ג ❁ —

בעל ה'ליקוטי תורה': ענין ה'תענוג' הוא למעלה מ'רצון'

והנה יסוד מוסד בכל ענין שיש ברצון' ויש 'תענוג', שהרי בכל דבר שיש לאדם 'רצון' לעשותו הוא מחמת ה'תענוג' שהוא סבור לקבל ממנו, אמנם התענוג הוא למעלה מרצון, וע"ז אמרו ש'אין למעלה מענג', דיש ענין של תענוג שא"א להסביר היטב מהותה של תענוג, כיון שהענוג הוא דבר נפלא מאד ואין למעלה ממנו, ואפשר רק להמחיש את ההרגשות הנלוים אל התענוג, כגון השלוה ועדינות השמחה הנלוים אל התענוג, ואחר שיש לאדם תענוג יש לו רצון להגיע לתענוג.

ומבאר כן, דהנה דוד המלך ע"ה שיבח את התורה מצד ענין הרצון שהו רצון ה', ודבר זה גדול מאוד שהאדם צריך להתענג על התורה שוב ושוב מחמת שהוא רצון ה', וכינה את התורה 'זמירות', שאף אם התורה תהיה כזמר אחד, מ"מ הוא מחבב את התורה וחוזר עליה שוב ושוב, כיון שהוא רצון ה', ומ"מ נענש ע"ז, דאף שדבר זה כשלעצמו הוא דבר חשוב מאד, מ"מ כשמשבח את התורה היה עליו לשבח את התורה בהרבה יותר מזה, שהרי רצון ה' הוא מחמת שיש

והנה גם בפרט הזה שהוא בפשטות מ"מ יש בו גם עמקות נפלאה. ובספר ליקוטי תורה פר' במדבר, (דרוש לשבועות) מאריך לבאר עפי"ז את דברי הגמ' הנפלאים שכשאמר דוד המלך ע"ה "זמירות היו לי חוקיך" נענש, ואמר לו הקב"ה 'זמירות קרית להו? הריני מכשילך בדבר שאפילו תינוקות של בית רבן יודעים אותו', דהיינו שנכשל והביא את הארון על עגלה, שאף תינוקות של בית רבן יודעים ש"בכתף ישאו".

א. דוד המלך שיבח את התורה שהיא חביבה מצד שהיא רצון ה'

ותמצית דבריו שם הם ש'זמירות' הוא ל' רבים, והכוונה היא שחוזרים על זמר אחד פעמים רבות, וזה מורה על אדם שמחבב מאד את הזמר וחוזר על כך שוב ושוב, ושיבח דוד המלך ע"ה את התורה שאף דברים שהם חק, כפרה אדומה ושעטנז, מ"מ חביבים הם עליו ויש בהם טעם נפלא כיון שהם רצון ה', ואני מגביה את עצמי למעלה מן החכמה, ומרגיש טעם מתוק בתורה אף שהוא חק ואינו מושג בחכמה מ"מ מתענג מחמת עצם הדבר שעושה רצון ה'.

תענוג של ר"ה, תענוג של שבועות, תענוג של פורים, תענוג של מסכתא זו ותענוג של מסכתא זו, ואין תענוג אחד דומה לחבירו, וכל ת"ח יכול להעיד שלכל סוגיא יש טעם לעצמה, טעם מיוחד יש לסוגיא ד'מודה במקצת' וטעם מיוחד לסוגיא ד'טעם כעיקר' או 'אין שוחטין על טומאת שרץ', ואינה דומה תענוג של לימוד ענין 'יקנה"ז', ללימוד הגמ' ד'אור לארבעה עשר בודקין את החמץ' או 'הכל שוחטין'. וכן הוא בתפילה שאין דומה תענוג של תפלה בימות החול לתפלה של שבת וכדו'.

ולבן איך ניתן לשבח את התורה שהכול שווה, ואמר 'זמירות היו לי חקיך', דמראה דחביבות התורה אצלו היא שיכול לחזור על זמר אחד כמה וכמה פעמים, מחמת שזה רצון הבורא, אף שזה גופא דבר גדול הוא, אמנם איך אפשר לומר דבר כזה על התורה, הרי התורה מלאה בתענוגים עצומים לאין שיעור?!, ודבר זה הוא מיעוט בערך וכבוד התורה. ועל כן נכשל בנשיאת הארון בעגלה ולא בכתף, שציווי התורה היתה להביא הארון דייקא בכתף, כדי שיעמדו הנושאים עם הפנים אל הארון, להראות שהתורה הרי היא כפני האדם שיש בה הרבה סוגי תענוגים וכל אחד תענוג לעצמו.

בתורה תענוג, ותענוגי התורה הם מלאים זיו ומפיקים נוגה ללא שום קץ, וזה היא חשיבות התורה ויש בתורה כל מיני סוגי תענוג, ובכל ד"ת ובכל מצוה יש תענוג בפני עצמו.

וב'ליקוטי תורה' המשיל זאת לראש האדם, כפי שיש בראש, שיש בה חלק הגולגולת שאין בה כלום עדיין, ויש את חלק הפנים שבה העין והאף והפה, ובהם נמצאים תענוגים שונים, יש בה תענוג הראיה והדיבור, השמיעה והריח, וכל תענוג הוא תענוג בפני עצמו, ואין לדמות כלל התענוגים זה לזה, וכן הדבר בתורה הקדושה, שלכל מצוה ולכל חלק בתורה יש תענוג לעצמו.

ב. הקב"ה בא בטענה על דוד המע"ה שלא שיבח את התורה בתענוגיה שהם למעלה מענין ה'רצון'

וזה היה הטענה על דוד המלך, זמירות קרית ליה? אמת הדבר שיש בתורה את הענין הגדול שמקיים רצון ה' אמנם מדוע לא שיבח את התורה, שהיא מלאה באלף אלפים תענוגים עד אין סוף, והיה עליו לשבח את יופי ותענוגי התורה, שכל דבר מדברי התורה הוא תענוג לעצמו, והתורה לא נמשלה רק לזמר החוזר ונשנה באותו אופן, רק יש בה תענוגים מתענוגים שונים, תענוג של פסח,

שיחה בלומדות, ואף ששניהם קדושים, ובשעה שעוסק בתפלה אינו יכול להתנתק ולעסוק בתורה, ובשעה שמתענג בתורתו אינו יכול לעסוק בתפילה לכ"א יש תענוג שונה לגמרי במהותו.

וכפי שאמרנו דבר זה הוא בדרך ציווי על האדם, שיהיו דברי תורה בעיניך כחדשים, ויש בזה סיעתא דשמיא שהאדם יכול להגיע להתחדשות, כגון בדברי תורה יכול האדם להוציא ספר על מסכתא מסוימת ולעסוק במפרשי מס' ההוא, וכן בלימוד ספרי חסידות, שיכול להתעמק בספרים המעוררים בענין ההוא.

ג. מעובדי ה' נדרש שיתענגו ויבחינו בין מצוה למצוה

ודבר זה נדרש מעובדי ה', שצריך להרגיש סוגי התענוגים, ולא כיש בני אדם שאינם מבחינים בין מצוה למצוה, ונענועי גופם בתורה ובתפלה, בהדלקת נר חנוכה ובקריאת המגילה דומים ממש, וכולם באותה פרומקייט, ואף שדבר זה חשוב יותר ממי שאין לו כלום, אבל על האדם לדעת שיש הרבה הרבה יותר, שלכל מצוה יש בה חידושים לעצמה, ואם היה מחפש בכל דבר החידושים שיש בה היה מרגיש בתענוגי הנפש שיש בכל חידוש לעצמה, ואינה דומה תענוג זה לתענוג של זה, ואינו דומה תענוג של שיחה חסידית לתענוג של

דרך ב' בהתחדשות - ההתחדשות חדשה ממש הבאה רק מהשי"ת

שעד כאן דברנו שנצטוינו להתעמק ולראות שאף שבחיצוניות אין התורה נראית כחדשה, אעפ"כ על האדם להתאמץ ויראה שיש בה חדשות לאין קץ, שאלות וחקירות ובירורים חדשים, ובכל שבוע יוצאים ספרים וחידושי תורה חדשים, ועל כל דף שו"ע יוצא ספר שלם בזמנינו עידן

אמנם יש ענין התחדשות עמוק הרבה יותר. ולהגדיר הדברים נאמר, דהנה מצאנו בגמ' דיש בתהלים ב' בחינות של מזמורים, יש 'לדוד מזמור', דהיינו שאמר המזמור אחר שהיה כבר במדרגת דוד, ויש 'מזמור לדוד', שאמר את המזמור כדי להגיע למדרגת דוד, וכדוגמתה היא ענין זה,

בכל יום תמיד, כלומר שאינה רק ביחס להאדם כדוגמת פרי חדש וראיית דבר חדש, שהם חדשים רק אצל האדם המוצא ורואה זאת, אלא גם בלי מציאת דבר חדש יש התחדשות שהקב"ה מחדש ממש.

ב. עם ישראל מקבל התחדשות ממש מאת ה', ומהאדם נדרש רק להשתדל בזה ונמשיל זאת לבגד ישן או למגבעת ישנה, שאף שהמגבעת עצמה אינה יכולה לחדש את עצמה, מ"מ האדם שהוא בעל המגבעת או הבגד יכול לחדשה מחדש ממש, כמו"כ הדברים אמורים כלפי האדם ויוצרו הבורא ית"ש, דאף שהאדם עצמו אינו יכול לחדש את עצמו באמת, מ"מ הקב"ה שהוא למעלה מן השמש הוא יכול לחדש את האדם, ולעשותו כבריה חדשה שמהיום ואילך יחיה באופן אחר לגמרי, ובאופן מרומם ונעלה יותר ויותר ממה שהיה עד עכשיו, ותפקידו של האדם בדבר זה הוא רק לעורר את הענין כדוגמת 'מזמור לדוד' שאמר המזמור כדי לזכות למדריגת דוד בדרך מתנה, ה"ה כאן האדם צריך רק לחפש דברים חדשים ולחפש את ההתחדשות, ומזה יזכה שהקב"ה יחדשהו התחדשות אמיתית בדרך של מתנה.

ויסוד זה מבואר בספה"ק עבודת ישראל שע"י החדשים שבני ישראל

עקבתא דמשיחא שממהרים בשמים להוציא ספרים הרבה אין קץ. ודבר זה הוא כדוגמת 'לדוד מזמור' שכ"א מחפש לפי דרגתו למצוא את ענין ההתחדשות.

א. 'אין כל חדש תחת השמש' אבל למעלה יש

אמנם יש מדריגה עמוקה מזה, שזוכה להתחדשות אף בלי למצוא חידושים מדי יום.

ודבר זה נלמד בדרך של 'מכלל לאו אתה שומע הן' מהפסוק "אין כל חדש תחת השמש", ואמרו ז"ל "תחת השמש אין חדש, אבל למעלה מן השמש יש חדש", והוא ענין התחדשות ממש שהעולם מתחדש באמת, ומה שדיברנו עד עתה הרי היה רק בבחינה שמגלה דברים ישנים רק שאצלו הם דברים חדשים.

אמנם כעת נאמר דבאמת בדרך הטבע אין התחדשות, וע"ז אומר הפסוק 'אין כל חדש תחת השמש' דהיינו בדרך הטבע שמכונה 'תחת השמש' באמת 'אין כל חדש', ורק בדרך של 'למעלה מהשמש' למעלה מן הטבע יש חדש, מכיון שהקב"ה שהוא למעלה מכל טבע הבריאה הוא מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשי בראשית, וכמו שבעת בריאת העולם ברא השי"ת עולם חדש, כן עושה

וכנסת ישראל נמשלה ללבנה, שלכך ישראל מונים ללבנה, וכוונת הדברים הוא, שכמו שנראה בעליל שהלבנה לית ליה מגרמיה כלום וכל אורה הן ריבוי אורה והן מיעוט אורה אין בזה כלום מעצמיות הלבנה, אלא הכל תלוי לפי עמידתה נגד השמש, ומה שמתחדשת בתחילת החודש הכל הוא לפי השמש, שכשתתחדש אור השמש נגדה אז תתחדש גם אורה, כמו כן הוא בחידוש של עם ישראל, הן של כלל ישראל בכללות והן של כל איש ישראל בפרטות, הוא הכל מחמת שהם ככלים פתוחים לקבל אור השי"ת, ונמשלו ללבנה שאין יכול להתחדש מעצמו.

ופעמים יתכן שאדם יסתובב חדשים ארוכים בהרגשת התיישנות, והנה ביום אחד ירגיש התחדשות חדשה בכל מעשיו והרגשותיו, ולא ידע טיבה ומקורה, והאדם המשכיל יתמה ע"ז, ויבין שבאמת לית ליה מגרמיה כלום, רק כמו הירח שמקבלת אורה מאור השמש, ולפתע נתרבת אורה ולא מעצמה, כמו"כ באדם זה שמקבל אורו מאור ה', זוכה לפי התחדשותו לקבל אור חדש מאת השי"ת.

אמנם דבר זה שייך רק אצל כלל ישראל, שהם במדריגה שחיים אכן בידיעה ש'לית להו מגרמיהו כלום',

מחדשים נעשה אצלם התחדשות ממש.

וגם בעבודת ה' ובשאר עניני קדושה, ידועים הרבה דיבורים מהספה"ק בנוסח זה. כגון מה שאמרו צדיקים זי"ע ששבת אחת אינה דומה לשבת אחרת, וכל הימים טובים הבאים עלינו לטובה הם באופן מיוחד ומחודש שעדין לא היה כמותו בחגים שהיו עד עתה. וכדברי הרה"ק ר' צדוק מלובלין זי"ע שלכן נקראת שבת קודש 'כלה', שהיא דומה לכלה שהכינוי 'כלה' היא כינוי שהוא רק לזמן קצר, ומה שכל שבת נקראת 'כלה', על כרחנו צ"ל ששבת זו היא ככלה חדשה, ויש בה קדושה חדשה לגמרי השייכת לשבת זו, שלא היה עד הנה.

ודבר זה לא שייך רק בחידוש בעלמא שנתחדש אצל האדם, אלא שאף אם האדם היה ח"ו כבוי בעבודת ה' ומרגיש התיישנות, יכול לזכות להתחדשות והתעוררות חדשה, ודבר זה הוא מתנה שמקבל מהשי"ת בעצמו.

ג. רק עם ישראל שבחינתם כלבנה מקבלים ההתחדשות משא"כ אומות העולם

והנה הקב"ה נקרא שמש וכמו שכתוב "שמש ומגן ה' אלקים",

הנתון בכור הברזל, ומעצמם לא היו יכולים לעשות כלום, ואז דוקא במצב זה אמר להם השי"ת את הפרשה הראשונה של 'החודש הזה לכם'.

ומבאר ה'שם משמואל' שלדבר זה היה שורש מוקדם, שהנה בגמ' ר"ה (י:) נחלקו ר"א ור"י בזמן בריאת העולם, ר"א אומר בתשרי נברא העולם, ור' יהושע אומר בניסן נברא העולם, ומפרש דאין הכוונה על כללות העולם, אלא על בריאת האדם, וקיי"ל שבמעשה נברא האדם בניסן, והנה עיקר בריאת האדם היתה ע"י יופח באפיו נשמת חיים, שקיבל מהשי"ת רוח ממללא' כדברי התרגום שם, ועי"ז נתהווה האדם ל'יהי האדם לנפש חיה'.

וכמו רוח החיים שהחיתה אז את האדם וחידשה אותו לגמרי בר"ח ניסן, כן היה גם בארץ מצרים, שבעת ש"ויאמר ה' אל משה" המצוה הראשונה, בזה נפח באפם של ישראל נשמת חיים ע"י רוח ממללא' שדיבר עמהם, אז כשהיו במצב מיואש לגמרי, נכנס בהם רוח חיים חדשה, והפיח בעם ישראל התחדשות עצומה, ובזה נהיו לעם. וענין זה נשנה בכל שנה ושנה שחוזר על עצמו הדיבור שהאיר השי"ת אז בכלל ישראל ומחדש להם בזה רוח חיים.

ומידה זו קבלנו בירושה מאבותינו הק' וכמאמר חז"ל 'נתתי גדולה לאברהם ומיעט עצמו', וכן כל האבות הק', ומכיון שבמהותם הם כירח שאין לו מעצמו כלום, דוקא משום כך הם זוכים לקבל אכן מאור ה' אור חדש, משא"כ אומות העולם הם ככלי סתום, מכיון שחושבים שכל מה שיש בידם הוא מכוחם ועוצם ידם, ומשום כך במידה כנגד מידה אינם זוכים לקבל אור חדש מאת השי"ת.

ומידה זו נקראת 'מלכות', ולכן אומרים בכל חודש כשמקדשים את הלבנה 'דוד מלך ישראל חי וקיים', ע"פ דברי הגמ' בר"ה (כה.) שביקש רבי מרבי חייא שיקדש את החודש במקומו וישלח לו סימן במימרא זו, והטעם מפני שדוד הוא מלך ישראל, והוא היה בבחינת 'לית ליה מגרמיה כלום' שהאמין שכל כוחו מהשי"ת.

ד. ביציאת מצרים חידש הקב"ה את עם ישראל, ודבר זה נשנה מדי שנה בשנה והנה בשעת יציאת מצרים היה ענין זה ניכר בעליל, שכלל ישראל היו אז במצב של מיצר בגשמיות וברוחניות, וכפי שאמרו חז"ל על ארץ מצרים ש'אין עבד יכול לברוח משם', עד שנמשלו ישראל בהיותם שם 'כעובר במעי בהמה' ו'כזהב

שע"י שיתעמק וימצא חדשות בתורה
 אף בדברים שכבר היו לפני כן מ"מ
 ע"י שיגלה אותם מתוך ההסתר
 יתגלה לו אור חדש. אבל בנוסף ע"ז
 יש את הפסוק של 'החודש הזה לכם',
 שלמעלה מן השמש יש חדש, דהיינו
 התחדשות שמעל לדרך הטבע, וכמו
 הלבנה שאין לה אור עצמי, ומקבלת
 מאור השמש, וע"י שהיא מקבלת את
 אור השמש ביכלתה להיות שלימה
 במילואה, ה"ה ישראל אף באופן
 שמדרך טבעם וכוחותם אין להם
 התחדשות מ"מ יכולים לקבל
 התחדשות של שלא כדרך הטבע.

ו. ההתחדשות בחודש ניסן היא למעלה
 מהטבע והיא ראש לכל ההתחדשויות,
 משא"כ בחודש תשרי

חודש ניסן נקרא כן ע"ש הנסים,
 ועל כן כתוב "החודש הזה לכם ראש
 חדשים, ראשון הוא לכם לחדשי
 השנה", שבכל השנה יש הרבה סוגי
 התחדשויות, אבל חודש ניסן בה
 כתוב פרשת קידוש החודש, ומודגש
 בה ענין לית ליה מגרמיה כלום, זה
 התחדשות מחודשת הבא ע"י אור
 השי"ת, שאף שהוא במצב של 'ואת
 ערום ועריה', עם כל זה הקב"ה
 ממלא אורו בדרך ניסי. ולכן הוא
 ראש השנה ל'מלכי ישראל' דוקא
 ולא ל'מלכי אומות העולם', מפני
 שחודש ניסן מורה על ענין ד'לית

ובדברים האלו מעורר ה'שם
 משמאל' את לב האדם כששומע
 פרשה זו מהקורא לא יהיה זה אצלו
 רק כשומע פרשה בתורה גרידא, אלא
 ידע שבזמן זה חוזר ונשנה מאמר
 השי"ת שהיה אז, ועל ידי זה נכנסת
 לאדם רוח חיים של התחדשות
 בעבודת ה', ויעמוד האדם ברגש
 וציפיה והתפעלות לדעת שבשעת
 הקריאה מתחדש כבריה חדשה.

ה. לפי"ז מבאר הס"ד לקרוא ההגדה
 בר"ח ניסן דוקא

ובזה מבאר מה שאומרים בהגדה
 'יכול מראש חודש' דס"ד שבר"ח
 יספרו ביציאת מצרים, ולכאורה מה
 ענין סיפור יצי"מ לר"ח ניסן, ולפי
 דבריו אלו יובן, מפני שאז נאמר
 לישראל פרשה זו של 'החודש הזה
 לכם', והרי גלות מצרים היתה גלות
 הדיבור גלות רוחנית, והגאולה היתה
 גאולת הדיבור, וכפי שדרשו קמאי
 'פה - סח', ולכן שפיר היה הו"א
 שכבר מר"ח יהיה חיוב לספר ביציאת
 מצרים, שהרי בדיבור שהיה ביום
 ההוא התחילה הרוח חיים של
 ישראל, שזה היה עיקר גאולתן.

והנה ענין התחדשות זה הוא
 התחדשות שחוץ לדרך הטבע, בנוסף
 על דרך התחדשות הראשונה, שהיא
 מה שהשי"ת הטביע בתוך הטבע,

שהגרעק"א השאיר דף בתוך הספר, ואחר שהראה את הספר לתלמידי חכמים, נודע לו שבספר ההוא היה חסר דף אחד והגרעק"א השלים בלילה ההוא את הדף החסר בכתב ידו, והגאון ה'כתב סופר' זצ"ל בספרו עובדא זו לבניו, סיים ואמר שגדלות הגרעק"א שידע את דברי הרשב"א בעל פה, אינו שוה כנגד הגדלות שאף שידע את הספר בע"פ, עם כל זאת למד משך כל הלילה שוב את חידושי הרשב"א.

ולדברינו נאמר, שיתכן עוד שהגרעק"א למד אז ושינן לעצמו דברי הרשב"א גם בלי חידושים, אבל בתוך התורה ישנה התחדשות לא רק כשהאדם מוצא בה קושיא והכנה חדשה, אלא כנ"ל, שיש התחדשות נעלה לת"ח ועובדי ה', ללא שיהיה לו ממש דבר חדש, אלא הרגשת התחדשות אמיתית, ועל כל אחד לצפות ולקוות להגיע למדריגה זו, שגם בלי חידושים מסוימים תרוה נפשו תענוג, וכל ההתחדשויות האחרות יונקות מהתחדשות זו. והתחדשות זה היא ראש לשאר התחדשויות.

הרה"ק ר' משה מרוזודוב זי"ע רמז בפסוק זה שיש לך אדם המרגיש לעצמו התעוררות בפתע פתאום ללא כל הכנה מוקדמת, וכדברי מרן

ליה מגרמיה כלום, משא"כ חודש תשרי מהותו הוא ב'בראשית' שמורה על דרך הטבע, ובתיבת בראשית טבועים אותיות תשרי, ולכן אז הוא הר"ה למלכי אומות העולם, ורק 'לכם' לעם ישראל יש את כוחו של 'החודש הזה'.

ובל ההתחדשויות הנראים אצל האדם שהוא הוא העושה אותם, יניקתם מהתחדשות של חודש ניסן, והענין של 'אשר אנכי מצוך היום' ובפרט בשבת וימים טובים, שורש כולם בחודש ניסן. ובזה מובן הענין שחודש זה הוא 'ראשון לחדשי השנה' שביארנו בתחילת דברינו שאין הכוונה רק שהיא ראשון במנין, אלא שהוא שורש כל ההתחדשויות של כל השנה.

ז. ראינו אצל גדולי ישראל שהיה להם התחדשות בעבודתם אף ללא שום דבר חידוש

ובעין משל אפשר להשוות לכאן מעשה שהיה אצל הגאון רעק"א זצ"ל, שהיה פעם על אם הדרך, ושהה באכסניא כלשהו שלא היה שם באכסניא ההיא רק ספר אחד, ספר 'חידושי הרשב"א', והגרעק"א למד במשך כל אותו הלילה בחידושי הרשב"א, ואחר שהמשיך הגרעק"א בדרכו, הבחין בעל האכסניא

וענין המשכן גם הוא בא להראות לכלל ישראל שהם חיים וקיימים חוץ מדרך הטבע, וכמו שכתוב "וענן ה' עליהם יומם ובאש לילה לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם", להראות שיש בעולם הזה בנין של שלא כדרך הטבע, וחינוכו שייך לחודש זה שהוא חוץ מדרך הטבע, כהנהגת ישראל. וכפי שכתב בספה"ק 'באר מים חיים' בפסוק "ואהבת את הוי"ה אלקיך", שיאהב האדם מה שהשי"ת הוא מהוה כל ההיות, וזה יהיה ה' אלקיך, ולא הטבע ח"ו יהיה אלקיך.

ט. דבר זה היה הכנה ליציאת מצרים, ונשאר לנו מזה ענין קידוש הלבנה

ועל כן היתה זו מצוה הראשונה שנצטוו בו ישראל, להראות שעליהם לדעת שאין להם אור עצמי, וזה היתה ההכנה ליציאת מצרים. עד שהיה הוי"ה שהתורה תתחיל במצוה זו, ורק מפני ש'אסתכל באורייתא וברא עלמא', והרי "כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים", ורצה השי"ת לעשות בירורים ע"י הוצאת אומות העולם מאר"י, והתורה היתה צריכה ליכנס תוך העולם דוקא בבחינה של 'תחת השמש', וזה היה הסיבה שהתורה מתחלת ב'בראשית' שבה אותיות תשר"י, המרמזים על ההנהגה הטבעית. וזה היא חשיבות פרשה זו, שהיה ראוי להתחיל התורה

הבעש"ט זי"ע על מאמרם ז"ל שבכל יום יש בת קול המכרות "שובו בנים שובבים", ואיך שומעים זאת האנשים? ע"י התעוררות שיש לו פתאום, והאדם שמרגיש התעוררות אינו יודע מקור ההתעוררות, ויש גם שחושב שהיא ממרה שחורה ומשתדל להסיח דעתו ממנה, אך על האדם להבין ולדעת שהשי"ת רוצה לחדשו, וזה מרומז 'החודש הזה לכם ראש', 'זה' מרומז על התורה, ואם תהיה ב'ראש' שלכם התחדשות בתורה, תדעו ש'ראשון הוא לכם', שהשי"ת הוא הוא המאיר לכם, 'לחדשי השנה', מפני שרצונו שתשנו ותשפרו מעשיכם.

ח. חינוך המשכן בחודש ניסן מחמת שהמשכן הוא בנין של הנהגה ניסית עפ"י מבאר ב'שם משמואל' [וחלקו בספרי הרה"ק ר' צדוק זי"ע] שלכן המתין השי"ת בחינוך המשכן עד חודש ניסן, שהוא חודש שנוולד בו יצחק, שהיה הממשיך הראשון של אאע"ה, ונולד חוץ מדרך הטבע, כמאמרם ז"ל 'צא מאצטגנינות שלך', שבדרך הטבע לא היה יכול להוליד, ומה גם שנשמתו פרחה בשעת העקדה ושבה אליו, נמצא שיצחק אבינו מורה שכל היצירה של כלל ישראל הוא שלא כדרך הטבע.

ולפיכך מחכים לחידושה, ואז האלקות מתגלית באופן חזק כמו בזמן שביהמ"ק היה קיים, וזה הקדמה לכל ענין יציאת מצרים, מכיון שמורה על ענין זה שעם ישראל כל אורו וחיותו הוא מאת ה' ויש לו התחדשות תמיד מאור ה'. ומאז חורבן ביהמ"ק יש העדר אלקות בעולם ורק בשעת קידוש הלבנה יש התגלות אלקות בעולם.

בה, שהיא חוץ מדרך הטבע, וכמאמר הגמ' 'למלכי ישראל ולא למלכי אומות העולם'.

ובכל קידוש לבנה יש מעין התגלות זו של ההתחדשות מאור ה' שהיה ביציאת מצרים, וכפי שאומרים בעת קידוש לבנה 'וללבנה אמר ושתחדש, [והוא] עטרת תפארת לעמוסי בטן שהם עתידים להתחדש כמותה', שכלל ישראל נמשלה ללבנה

כן יעזרנו השי"ת שנזכה להתחדש בשני סוגי ההתחדשויות, ונזכה להתחדש כמותה, וכימי צאתנו מארץ מצרים יראנו נפלאות במהרה בימינו אמן.

